

kívánnak tenni. Ilyenek elsősorban a lakás, a közszolgáltatások, gáz, villany, stb. Ezek ingyenessége, ha nem is éppen 20 év múlva, de nálunk is felvetődik. Ezenkívül azonban meggondolandó egyes háztartási szolgáltatásoknak az ingyenessé tétele is az üzemi étkeztetéshez, a közös gyermekneveléshez hasonlóan, amelyek szintén családi, háztartási feladatot helyettesítenek szolgáltatás formájában. Egyes háztartási szolgáltatások általánossá tétele és ennek elősegítése az ingyenességgel azért jelentős, mert az előmozdítaná a régi, elavult polgári háztartási keretek felbomlását és az új kommunista életforma kialakulását.

A fogyasztási alap elosztása hazánkban a falu és a város közötti különbségek csökkenése idején

SZIGETI ISTVÁN

Az életszínvonal tervezésével foglalkozó közgazdászok számára fontos és nagy jelentőségű kérdés annak vizsgálata, hogy egy adott tervezési időszakban milyen arány alakuljon ki az elosztás két fő formája között.

A Szovjetunió Kommunista Pártja XXII. kongresszusa különösen kiemelte az elosztási formák jelentőségét a kommunizmus építésének időszakában, s kihangsúlyozva a munka szerinti elosztási elv fontosságát aláhúzta, hogy a kommunizmushoz való közeledés mértékében az egyéni szükségleteket mindinkább a társadalmi fogyasztási alapokból fogják kielégíteni.

Az elosztás formáit nem lehet tetszés szerint megválasztani. Azok változásának közgazdasági alapjai vannak, összefügg a termelési viszonyok fejlődésével, a munkához való viszony alakulásával, a rendelkezésre álló termékek mennyiségével és bőségével, magában a fogyasztásban végbemenő változásokkal.

Vizsgáljuk meg, hogy milyenek a lakosság fogyasztási alapjának elosztási arányai hazánkban, s hogyan alakulnak távlatilag, a kommunizmus alapjai lerakásának időszakában. Melyek azok a legfontosabb elvi és gyakorlati célkitűzések, amelyek távlatilag meghatározzák a munka és a nem munka szerinti elosztás mértékét. A szerteágazó kérdéskomplexumból csak példaképpen néhány problémával kívánok foglalkozni.

Hazánkban a következő évtizedekben is a munka szerinti elosztás marad a dolgozók anyagi és szellemi szükségletei kielégítésének alapvető formája; az ösztönzés fő eszköze az anyagi érdekeltség lesz. Emellett a lakosság fogyasztásának egyre nagyobb hányada társadalmi fogyasztási alapokból -- esetenként ingyenesen, vagy kedvezményesen -- nagyrészt a szükségletek arányában kerül elosztásra. A kommunizmus alapjai lerakásának idején a munka szerinti elosztást az teszi szükségessé, hogy a termelők fejlettsége még nem biztosítja a szükségletek szerinti elosztáshoz elengedhetlen feltételeket.

Az a körülmény, hogy az alapvető elosztási forma a munka szerinti elosztás marad, aláhúzza a munkabér és a parasztságnál a munkaegység részese-
desés jelentőségét a szükségletek kielégítésében.

A bérből és fizetésből élőknel az anyagi érdekelttség érvényesítése meg-
kívánja, hogy a nominálbérek évről évre rendszeresen emelkedjenek. Első-
sorban a munkásoknál van szükség arra, hogy a teljesítmények növekedésé-
vel egyidejűleg a bérek is emelkedjenek, de az alkalmazottak bérének állandó
emelését is biztosítani kell, mert csak így juthat kifejezésre a jó munka, a
szakképzettség elismerése, az arra való ösztönzés.

A létszámok és termelési célkitűzések összefüggésére végzett számítások
szerint a reálbér 20 év alatt a mainak mintegy 2,2—2,5-szeresére növekszik,
ami megfelelő ösztönzést biztosít a termelékenység növekedésére is.

Annak érdekében, hogy a munka szerinti elosztás elve betölthesse funk-
cióját: az anyagi ösztönzést, a bérezés formáit és módszereit is állandóan töké-
letesíteni kell, összhangban azokkal a változásokkal, amelyek a termelés és
a munka anyagi-technikai feltételeiben végbemennek.

Melyek azok a fő célkitűzések és közgazdasági elvek, amelyeket a bérezés
terén meg kell valósítani a következő évtizedekben?

Következetesebben kell érvényesíteni az „egyenlő munkáért egyenlő
bért” elvet a dolgozók különböző szakmai rétegei, a falu és a város dolgozói
között. A munka termelékenysége növekedése eredményeképpen, valamint
a szakképzettség növekedése folytán fokozatosan csökkennek a bérek közötti
különbségek. A népgazdaság egészét tekintve jelenleg a legalacsonyabb és a
legmagasabb egyéni bérek közötti különbség mintegy 7—8-szoros. Ha pedig
mind a legalacsonyabb, mind pedig a legmagasabb bérű kategóriák szélső
4—5 százalékát elhagyjuk, akkor a különbségek mintegy 4-szeresek.

A bérarányok szűkítésére irányuló célkitűzés nem kerül ellentétbe, sőt össz-
hangban van az anyagi ösztönzés elvével, mivel időközben jelentősen emel-
kedik a termelékenység és a dolgozók szaktudása. A következő évtizedekben
még nem szűnik meg a szellemi és a fizikai munka közötti különbség, de csök-
kenni fog. A technikai haladásnak a szellemi és fizikai munka közötti külön-
ségek csökkentésére vezető hatása tehát „spontán” módon, azaz bérintéz-
kedések nélkül is csökkenti a minimális és maximális bérek közötti külön-
séget. Minél kiegyenlítettebbek a munkakörülmények, annál inkább a szak-
képzettség alapján, és minél kiegyenlítettebb a szakképzettségi színvonal,
annál inkább a munkakörülmények alapján kell meghatározni a bérkülön-
bségeket. Mivel távlatilag tömegmérétekből mind a szakképzettségi színvonal,
mind pedig a munkakörülmények különbségei csökkennek, a bérkülönbségek
tendenciájának is csökkennie kell.

De más szempontok is a bérarányok szűkítése mellett szólnak. Minél
magasabb az átlagos keresetek színvonala, annál kisebb százalékos külön-
bségek indokoltak a keresetek között, mert minden egyes százalék mögött

egyre nagyobb forint összeg áll. A legmagasabb keresetek 1%-os emelkedése forintban kifejezve — a jelenlegi különbségek mellett — 7—8-szorosát teszi ki a legalacsonyabb bérek ugyancsak 1%-os emelésének. Tehát a béremelésből megvásárolható fogyasztási cikkek mennyisége 7—8-szor gyorsabban növekszik a legmagasabb bérkategóriáknál, mint az alacsonyabb keresetűeknél. Viszont a fogyasztás színvonala és szerkezete elsősorban az alacsony keresetűeknél marad el a szükségletektől, tehát a fogyasztási célkitűzések elérése és elérhetősége is arra ösztönöz, hogy az alacsony keresetek gyorsabb ütemben növekedjenek.

A bérarányok csökkentésének indokoltságát a hosszú távlatban várható jelentős árcsökkenés is alátámasztja, ami a magas jövedelmeket reálértékben lényegesen nagyobb összeggel emeli.

A minimális és maximális bérek közötti különbségek csökkentésének általános tendenciája mellett fokozni kell a különbségeket a kezdők és a hosszú tapasztalattal rendelkező, a szakképzetlen, illetve alacsony képzettségű és a magasan kvalifikált dolgozók bére között. Ezek a különbségek ma alacsonyak.

A parasztság munkával kapcsolatos jövedelmeinek is emelkednie kell olyan mértékben, amely biztosítja az anyagi érdekeltséget a termelés állandó növelésében. Emellett megváltozik a jövedelem megszerzésének formája is, hozzáidomul a mezőgazdasági termelőerők fejlődéséhez: egyre nagyobb hányada pénzfórmát ölt a jelenlegi természetbeni jövedelmekkel szemben. A természetbeni jövedelmek számottevő hányadát ma az indokolja, hogy a háztáji gazdaság átmenetileg jelentős szerepet tölt be a termelésben (különösen az állattenyésztésben), s ennek következtében a jövedelmekben. Másrészt indokolja az a tény, hogy a falu áruellátásában a központi árualapok mellett ma még fontos kiegészítő szerep hárul a háztáji gazdaságra.

Távlatilag mindkét tényező jelentősége csökken egyrészt a szövetkezeti nagyüzemek megerősödése útján, másrészt (s ezzel összefüggésben) a falu központi áruellátásának bővülése következtében. Ez egyben igényt is támaszt a paraszti lakosság részéről az iránt, hogy jövedelmei egyre nagyobb hányadában pénzjövedelmek legyenek.

Távlatilag csökkenni fog a közös gazdaságból származó egyéni jövedelmek szóródása is, mivel — magasabb fejlettségi fokon — csökkennek azok a különbségek, amelyek ma az állóeszközellátásban, agrotechnikában, szakemberellátottságban, értékesítési lehetőségben stb. megvannak.

*

A társadalmi fogyasztási alapok fejlesztési elgondolásai kialakításakor figyelembe veendő közzgazdasági és életszínvonalpolitikai szempontok megvilágítására elemzés alá vesszünk néhány olyan problémát, amelyek mind a közzgazdászok, mind pedig a közvélemény szempontjából leginkább előtérben állnak.

A társadalmi alapok növelésének fő irányai a fokozott gondoskodás a gyermekek neveléséről és a munkából kiöregedettekről, az egészségügyi, oktatási és kulturális ellátás növelése stb.

A társadalom életének és fejlődésének egyik legfontosabb feltétele a társadalom tagjainak reprodukciója, az új nemzedék felnevelése. A kommunizmus építésének időszakában különösen fontos ügy a felnövő nemzedék kommunista nevelése.

A szocializmus viszonyai között a gyermekek nevelése nem utalható kizárólagosan a család hatáskörébe: ez nemcsak egyéni, hanem társadalmi feladat is. A jövedelmek nagyfokú differenciáltsága mellett nem lehet feltételezni, hogy a társadalom munkaerőutánpótlása kizárólag a munka szerinti jövedelmekből, az osztálytársadalmi érdekek megfelelő mennyiségben és minőségben megvalósul. A szocialista államnak ezért a munka szerinti elosztáson kívül a társadalmi fogyasztási alapokból is hozzá kell járulnia a gyermekek eltartásával és nevelésével kapcsolatos kiadások fedezéséhez. A társadalom részesedése ezen kiadásokból ma hazánkban igen alacsony, a gyermekek felnevelésével kapcsolatos költségeknek csak kisebb részét fedezi, s nem csökkentheti számottevően a jövedelmek szóródását sem, ami egyébként szoros összefüggésben van a gyermekek számával, a családon belül a kereső-eltartott aránnyal. A többgyermekes családok viszonylag kedvezőtlenebb anyagi körülmények között élnek, mint az egy gyermekesek vagy gyermektelenek. Nem egységesek a juttatások a bérből élők és a parasztság számára sem, az utóbbiak kedvezőtlenebb helyzetben vannak.

A kommunizmus építésének időszakában a termelőerők fejlődésével megteremtődnek a feltételei annak, hogy a gyermeknevelés költségeit mind nagyobb mértékben a társadalom viselje. A társadalmi hozzájárulás növekedésének nálunk két útja látszik szükségesnek, amelyeket párhuzamosan célszerű megvalósítani. Egyrészt emelni kell a családi pótlékot, másrészt ezzel egyidejűleg a gyermekintézmények (bölcsődék, óvodák, napközi otthonok, kollégiumok stb.) széleskörű hálózatát kell létrehozni. Az intézmények hálózata azonban igen jelentős beruházásokat igényel, ezért bővítésükre csak fokozatosan nyílik lehetőség, s így az intézményi gyermeknevelésen keresztül a társadalom csak fokozatosan tudja átvállalni a gyermeknevelési terheket. Ez szükségessé teszi a családi pótlék egyidejű fenntartását, hisz különben eltérések keletkeznének az egyes családok jövedelmeiben attól függően, hogy a család kötelékében, vagy gyermekintézményben nevelkedik-e a gyermek. Ugyanakkor azonban a gyermekintézményekért fenn kell tartani a térítési díjat, különben ugyancsak jövedelem-aránytalanságot teremténénk.

Ez a megoldás tulajdonképpen átmeneti forma a munka szerinti és a szükségletek szerinti elosztás között.

A családi pótlék, illetve gyermeknevelő intézmények nyújtotta jövedelemkiegészítés mértékének megállapításakor egyrészt abból kell kiindulni,

hogy a juttatás lényegében fedezze a gyermekek eltartásával kapcsolatos közvetlen kiadásokat, s ezen keresztül jelentős jövedelemkiegészítő szerepet töltsön be. A társadalmi alapokból eredő juttatásokkal elő kell segíteni, hogy a munka szerinti elosztás elve ne csak a keresetekben, hanem a jövedelmekben is érvényesüljön, s a többgyermekes családoknak is olyan jövedelemszínvonalat biztosítsunk, amely fedezetet nyújt a fogyasztási célkitűzések megvalósulására. Emellett fontos feladat az is, hogy népesedéspolitikai célkitűzéseink megvalósulását is elősegítse. Ez utóbbi szempontból is, de társadalmi fejlődési okokból is fontos, hogy mind a bérből élők, mind a parasztság családi pótlékának nagysága azonos legyen, az intézményi hálózat megoszlását pedig a munkakerőmérleg női foglalkoztatási előirányzataival összhangban kell összességében is és város—falu bontásban is megtervezni. Mivel a női foglalkoztatottság mértéke hosszabb perspektívában is a városban magasabb lesz, mint falun, indokolt, hogy a gyermekintézményi ellátottság is városban magasabb legyen, bár a mai arányokat e téren is közelíteni kell.

Számításaink szerint a családi pótléknak a fentieknek megfelelő mértékű emelése azt eredményezné, hogy összege az 1960. évinek mintegy a 10—12-szeresére emelkedne. A parasztság családi pótlékának növekedése még gyorsabb lenne, mivel mai színvonala alacsonyabb, mint a bérből élőké.

A társadalmi fogyasztási alapokból eredő jövedelmek másik fontos része az öregekről való gondoskodás.

Távlatilag megteremtjük a lehetőségét annak, hogy a társadalom fokozott mértékben gondoskodjon a munkából kiüregedettekről. A termelőerők fejlődése távlatilag lehetővé teszi, hogy részesedésük a megtermelt javakból fokozódjék, családjukat és önmagukat hasonló szinten tudják eltartani, mint amikor dolgoztak.

A nyugdíjak perspektivikus tervezésekor két fontos tényezővel kell számolnunk, amely meghatározza a növekedés nagyságrendjét. Egyrészt a társadalmi átrétegződés következtében, valamint a demográfiai becslés szerint várhatóan mintegy 4 évvel meghosszabbodó átlagos életkor következtében jelentősen emelkedni fog a nyugdíjasok létszáma. Az 1960. évi 800 ezer fővel szemben 1980 körül várhatóan kb. 1,6—1,7 millió fő részesedik majd különböző címen nyugdíjban. Másrészt jelentősen nőni fog a nyugdíjak átlaga is, mind az átlagbérek állandó emelkedése következtében, mind pedig azért, mert a növekvő nyugdíjas létszám egyre nagyobb része már az új 1959. évi nyugdíjtörvény alapján kapja majd nyugellátását, ami kedvezőbb az előző évek nyugdíjtörvényeinél. A fenti két tényezőtől kívül azonban feltehetően további nyugdíjemelő intézkedésekre is sort kell keríteni. Egyrészt emelni kell a mindenkori régi nyugdíjakat, másrészt indokolt, hogy a nyugdíjak összege a mostaninál jobban közelítse meg a munkabérek összegét. Bár a nyugdíjban levő és nyugdíjas korú emberek szükségletei a fogyasztás több területén számottevően alacsonyabbak, mint a fiatalabb dolgozó korosztályoké,

azonban a fejlett szocialista viszonyok között társadalmi méretű célkitűzés a jólét, az anyagi és kulturális szükségletek egyre teljesebb mértékű kielégítése. A nyugdíjrendszer távlati alakulása szempontjából igen nagy jelentőséggel bír az a kívánalom, hogy ösztönözzön a társadalmilag aktív életmódra az idős embereknél. Az aktív öregkor a kiegyensúlyozott élet igen fontos feltétele. Nagyságrendi számításaink szerint a nyugdíjak összege — az ismertetett feltételezések megvalósítása esetén — 20 év alatt a jelenleginek mintegy 6—7-szeresére növekszik. E téren is fokozott mértékű növekedés várható a parasztságnál.

Hatalmas méretű feladatokat kell megoldani az elkövetkező évtizedekben az oktatás, a szakemberképzés területén, ami ugyancsak a társadalmi fogyasztási alap nagymértékű növelését kívánja meg. A termelőerők növekedése, a technikai haladás olyan mértékű szakember szükségleti igényt támaszt, amelynek kielégítése szükségessé teszi, hogy 10—15 év múlva minden fiatal, aki arra szellemileg alkalmas, tovább tanuljon. Az általános iskolát elvégzők mintegy 75%-ának kell középiskolában továbbtanulnia. Mintegy 3,5-szeresére növelendő az egyetemi és főiskolai hallgatók száma. A tanulóifjúság széles rétegeinek diákotthoni ellátása válik szükségessé. Számításaink szerint 1980-ban a 20 éven felüli lakosság közül majd minden második fő középiskolai végzettséggel fog rendelkezni és a 25 évnél idősebb lakosság mintegy 8%-ának lesz egyetemi, illetve főiskolai végzettsége, ami nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő eredmény. A hatalmas méretű mennyiségi fejlődés mellett tovább kell emelni az oktatás minőségét is.

Az egészségügyi ellátás területén minden állampolgár számára magas színvonalú, ingyenes ellátás biztosítandó. Ehhez közel kétszeresére kell emelni az intézmények hálózatát, nemzetközileg ma is kiemelkedő orvos-ellátottságunkat is tovább kell növelni.

Mindez azzal jár, hogy hatalmas méretű beruházások mellett az oktatási és egészségügyi célokra fordított társadalmi alapokból eredő fogyasztás összege 1980-ra az 1960. évinek sokszorosára fog emelkedni.

Az oktatási és általában a szociális, kulturális ellátás és intézményhálózat fejlődésének üteme falun gyorsabb lesz, mint városon, mert 1980-ra olyan fejlesztési célokat lehet kitűzni, amelyek mellett az ellátó intézmények jórészt már falun is szélesesen kiépülnek. A fejlődésnek ez a tendenciája rendkívüli mértékben csökkenti a falu és a város közötti különbségeket.

*

Az elosztás két alapvető formája a társadalom egészére vonatkozóan úgy változik, hogy míg 1960-ban a fogyasztás mintegy 71—72%-a a munka szerinti elosztás alapján valósult meg, s mintegy 28—29%-a társadalmi fogyasztási alapokból, a hosszútávlatú tervezés során végzett számítások szerint ez

az arány 1980-ra 56—44-re változik. Ez azt jelenti, hogy míg a munka szerinti jövedelmek növekedése kb. 2,6—2,7-szeres, a társadalmi fogyasztási alapokból eredő jövedelmek dinamikája kb. 5,0—5,5-szeres, tehát igen jelentős mértékben felülmúlja az előbbit.¹

Ha az elosztási formák arányváltozását a két alapvető társadalmi csoport szerint vizsgáljuk, akkor ésszerű abból kiindulni, hogy — egy főre vetítve — a parasztság jövedelmei valamelyest gyorsabban emelkednek, mint a bérből élőké, ezáltal a jelenlegi jövedelemarányok távlatban közelebb kerülnek egymáshoz. A fejlődés ilyen tendenciája azzal indokolható, hogy a mezőgazdasági termelés gépesítése, agrotechnikai színvonala gyors ütemben növekszik. A magas színvonalú technikához kvalifikált munkaerő kell. A fejlődés tehát a mezőgazdasági dolgozók szakképzettségének fokozását követeli meg. A termelőerők fejlődése folytán gyorsan növekszik a mezőgazdaságban a munka termelékenységé. A termelés növekedése és a mezőgazdasági foglalkoztatottak létszámának csökkenése következtében az egy mezőgazdasági termelőre jutó nemzeti jövedelem megsokszorozódik. Ezek a tényezők indokoltá teszik, hogy a bérből élők és a parasztság jövedelemszínvonala közeledjen egymáshoz. A növekedésen belül lényegében azonos ütemű mindkét társadalmi csoportnál a munka szerinti jövedelmek növekedése (2,3—2,4-szeres) a társadalmi fogyasztási alapokból eredő jövedelmek azonban a bérből élőkénél 3,3—3,5-szeresükre növekszenek, a parasztságnál viszont mintegy 12—13-szeresükre, bár az utóbbi színvonalában még így is valamelyest alatta marad a bérből élőkének.

Ennek eredményeképpen 1980-ban a bérből és fizetésből élők fogyasztásának 54—56%-át, a parasztságnál pedig mintegy 60—62%-át fedezik a munka szerinti elosztásból eredő jövedelmekből az 1960. évi 64—66, illetve 88—90%-kal szemben. A társadalmi alapokból származó jövedelmek aránya tehát mindkét társadalmi rétegnél növekszik. Ebből azt a következtetést szűrhetjük le, hogy a falu és város közötti jövedelemkülönbségek csökkenése a társadalmi alapokból eredő fogyasztás és jövedelmek differenciált növekedésének útján valósul meg. A falu, a parasztság életében is távlatilag egyre nagyobb szerepet játszik a szükségletek szerinti elosztás elve szerint megvalósuló fogyasztás.

Végül is megállapítható, hogy a munka szerinti, és a társadalmi fogyasztási alapokon keresztül végbemenő elosztás együttesen biztosítja és teremti meg a kommunista elosztásra való áttérés feltételeit, bár szerepük nem azonos. A munka szerinti elosztás jobb munkára ösztönöz, ezáltal gyorsítja a termelőerők fejlődését, biztosítja a társadalmi és egyéni érdekek kölcsönös érvényesü-

¹ A közgazdasági irodalomban vitatott kérdés, hogy hol húzzuk meg a munkából eredő és a társadalmi fogyasztási alapokból eredő jövedelmek határát. Gyakorlati szempontok alapján az előbbibe mi a termelő és nemtermelő ágazatok bérét és a bérjellegű bevételeket soroltuk, illetve a parasztság esetében a közös gazdaságból és a háztáji gazdaságból eredő személyes jövedelmeket.

lését, s ezen keresztül a kommunista elosztásra való áttérés fontos előfeltételét teremti meg. A társadalmi fogyasztási alapokon keresztül megvalósuló fogyasztás egy formája a szükségletek szerinti elosztásnak. Ez az átmenet akkor teljesebbé válhat, ha megvalósul a termékbőség, a munka társadalmi méreteiben életszükségletté válik.

A KÉT RENDSZER GAZDASÁGI VERSENYE

A piacprobléma jelentősége a két rendszer versenyében

GÖNCÖL GYÖRGY

A kapitalizmus piacproblémája is és a két rendszer gazdasági versenye is, ennél fogva a kettő közötti összefüggés is más formákban jelentkezik az első és a második világháború utáni időszakban. Ezeket a különbségeket érdemes közelebbről szemügyre venni. Az ilyen vizsgálódás elméleti kiindulópontjául szolgálhat annak a sztálini tételnek kritikus felülvizsgálata, mely szerint a második világháború utáni helyzet legfontosabb gazdasági jellegzetessége a párhuzamos világgpiac kialakulása.

A „párhuzamos” világgpiac nem szerencsés kifejezés, amely összefügg az áru fogalmi meghatározásának pontatlanságával. Az idő korlátozottsága miatt itt a kérdés elméleti kifejtése helyett csak néhány utalásra szorítkozhatunk.

Az áru lényegét távolról sem meríti ki, sőt még csak ki sem fejezi az a pusztán jogi meghatározás, amelyet Sztálin ad, és amely szerint „az áru a termelés olyan terméke, amelyet bármely vásárlónak eladnak, az áru eladásával pedig az árutulajdonos elveszti annak tulajdonjogát és a vásárló válik az áru tulajdonosává, aki azt újra eladhatja, elzálogosíthatja vagy veszni hagyhatja.”¹

Az áru közgazdasági lényegének marxizmus szerinti meghatározása más. Közgazdasági értelemben először is arról van szó, hogy az áru piacra, konkrétan világgpiacra termelt holmi.

Ezzel a tétellel csak látszólag áll ellentmondásban az a tény, hogy az áruvilág zöme nem a világgpiacon cserélődik, hogy az export a világ termelésének csak viszonylag kis hányada. Vitathatatlan persze, hogy a világgpiaci áru az áruvilág külön kategóriája — de gondolom, az is vitathatatlan, hogy egyszerűsített reprezentatív kategóriája: az áru a világgpiacon minősül igazán árunak, mint ahogyan Marx szerint: „Az áruk a világkereskedelemben bontakoztathatják ki egyetemlegesen értéküket.”²

¹ Sztálin: A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban. Szikra. 1952. 52. o.

² Marx K.: A tőke. I. köt. Kossuth. 1961. 138. o.